

KATARZYNA SOŁKOWICZ

TOŻSAMOŚĆ KULTUROWA I PROBLEMY JEJ OPERACJONALIZACJI

WSTĘP

Celem niniejszego opracowania jest analiza trudności związanych z operacjonalizacją koncepcji tożsamości kulturowej i wykorzystania do badania jej związków z zachowaniami społecznymi, zwłaszcza zachowaniami gospodarczymi. Składa się ono z dwóch części. Pierwsza z nich dotyczy tożsamości kulturowej w kontekście dziedziczonych norm i wzorów zachowań. Z kolei druga obejmuje problematykę trudności związanych z definiowaniem i wskaźnikami służącymi do pomiaru tożsamości kulturowej. Nie jest to przegląd istniejących badań empirycznych, ze względu na ich wielość, lecz zasygnalizowanie problematyki omawianej koncepcji.

TOŻSAMOŚĆ KULTUROWA JAKO DZIEDZICZONE NORMY I WZORY ZACHOWAŃ

Nastawienie badaczy dociekających struktury tożsamości i szukających odpowiedzi na pytanie „Kim jesteśmy?” stało się kluczowym dla poznania w naukach społecznych, które przy zastosowaniu różnych metod poznania może spróbować wyjaśnić racjonalnie sprawy ważne dla rozwoju nie tylko społeczeństw, ale również jednostek. Warto zaznaczyć, iż sama struktura tożsamości wymusza w metodzie poznania postawienie pytania, dlaczego społeczności i jednostki rozwijają się w ten, a nie inny sposób. Takie pytania i sama możliwość udzielenia odpowiedzi jest uwarunkowana strukturą tożsamości jednostek i społec-

Dr KATARZYNA SOŁKOWICZ – adiunkt Katedry Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II; adres do korespondencji: Al. Raławickie 14, 20-950 Lublin; e-mail: ksolkowicz@kul.lublin.pl

czeństw. Jak wskazuje S. Huntington „tożsamość jest świadomością siebie jednostki lub grupy. Jest produktem samoświadomości, wiedzy, że ja lub my posiadamy jako byt szczególne cechy, które odróżniają mnie od ciebie, a nas od nich”¹. Wydaje się, iż takie ujęcie pozwala zrozumieć tożsamość, uczynić ją wymierną i osiągnąć w tożsamości tego, co jest momentem konstytuującym samą tożsamość, a więc formę, dzięki której dana jednostka lub społeczność jest tym właśnie, czym jest. Tak rozumiana forma tożsamości może zostać uznana za podstawowy element pozwalający przynajmniej częściowo rozumieć postawy i zachowania jednostek lub społeczności. Oczywiście, należy zwrócić uwagę, że taka koncepcja tożsamości może mieć różnorodne interpretacje w zależności od rozumienia samej struktury tożsamości. Poznanie tożsamości jest warunkiem i narzędziem sprawnego działania we współczesnym świecie. Tożsamość stanowi bowiem warunek samookreślenia jednostki, względnej jej autonomii i sposobu bytowania, dzięki któremu człowiek łatwiej przyswaja świat, w którym żyje. Warto zauważyć, iż poznanie tożsamości dotyczy tylko określonych jej elementów z jakiegoś punktu widzenia, ujmuje tylko pewne jej strony i przejawy. Osiągnięcie wszechstronnego i pełnego poznania tożsamości jest raczej czymś wyjątkowym i zachodzić może wobec prostych, wyselekcjonowanych sytuacji. Możemy nawet stwierdzić, że poznanie tożsamości jest refleksywne, tzn. każdy poznany element może stać się przedmiotem poznania innego elementu tożsamości. Poznanie tożsamości może więc być nie tylko środkiem do rozwoju, ale jest przede wszystkim swoistym sposobem funkcjonowania w świecie.

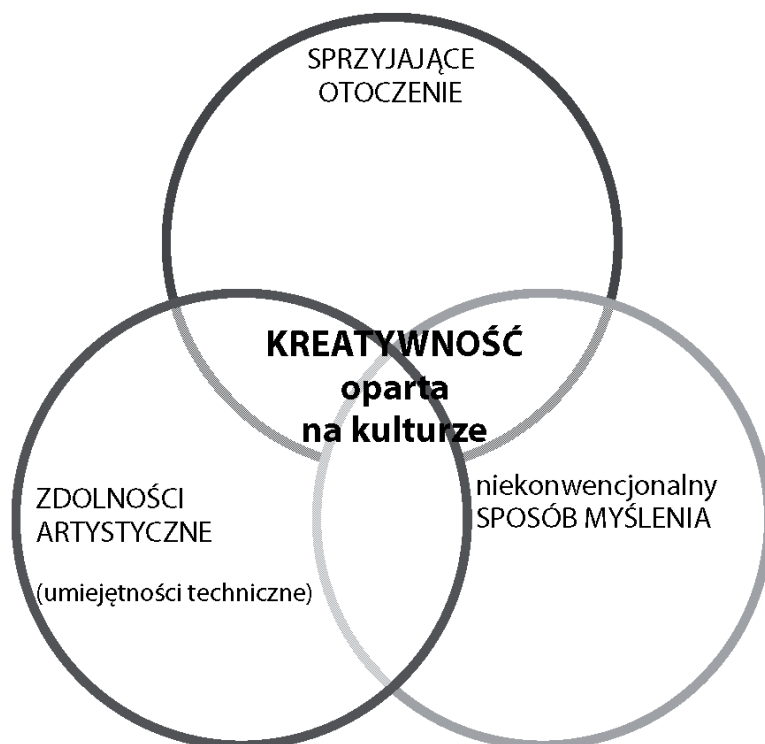
Tendencję do całościowego uporządkowania swojego bycia i funkcjonowania w społeczeństwie i znalezienie lub nadanie sensu tego istnienia traktowanemu jako całość możemy nazwać poszukiwaniem tożsamości. Nie można bowiem realizować jej, nie rozważając istoty i sposobu istnienia w otaczającym świecie zarówno jednostek, jak i grup czy społeczeństw. Tożsamością możemy więc nazwać zespół przekonań, postaw, twierdzeń, ocen i norm, który stanowi spójny, całościowy obraz rzeczywistości, porządkujący postępowanie jednostek względem siebie i otoczenia. Tożsamość, o czym już wcześniej wspomniano, jest zbiorem elementów i czynników dość różnorodnych, niemniej jednak zawiera zagadnienia dotyczące religii, moralności, obyczajowości, historii, prawa, hierarchii dóbr, celu działania i funkcjonowania, opisywania rzeczywistości za pomocą języka, relacji pomiędzy jednostkami w grupie, społeczeństwie. Zatem tożsamość kulturowa stanowi próbę odpowiedzi na

¹ *Kim jesteśmy? Wyzwania dla amerykańskiej tożsamości narodowej*, Kraków: Wyd. Znak 2007, s. 32.

pytania dotyczące istoty i sposobu istnienia, ostatecznych przyczyn istnienia więzi społecznych i grup społecznych, stosunku bytowego między jednostką a społeczeństwem. Interesujące rozważania o tożsamości kulturowej zaproponował A. Bańka². W jej ramach mieści się teoria życia gospodarczego, rodziny, narodu, państwa, społecznych związków formalnych i nieformalnych. Tożsamość kulturowa stoi więc u podstaw cywilizacji, tymczasem jej poznanie jest procesem trudnym i złożonym. Z jednej bowiem strony istnieje silna tradycja traktowania kultury jako pewnego bytu autonomicznego. Kultura tłumaczy się sama przez się i sama definiuje to, co może się zdarzyć w jej obrębie. Z drugiej jednak strony próbuje się odnaleźć związek pomiędzy wzorami kulturowymi a zachowaniami społecznymi, w tym także zachowaniami gospodarczymi. Znaczenie kultury dla rozwoju i jakości kapitału społecznego jest wielopoziomowe. Bowiem właśnie ona determinuje zachowania i postawy, ustanawia kody i sposoby komunikowania lokalnej społeczności. Ponadto stanowi zasób materialnych i niematerialnych dóbr, które stanowią fundament tożsamości kulturowej, o której wspomiano powyżej. To jednak, co niezwykle istotne, to fakt, iż jest to zasób otwarty, dynamicznie zmieniający się w wyniku ciągłego procesu reinterpretacji dziedzictwa i jego przejawów, a także bezustannego procesu tworzenia nowych obiektów kulturowych (artystycznych, architektonicznych, symbolicznych itp.).

Ważnymi elementami, zarówno dla tożsamości kulturowej (z jej najbardziej centralnym elementem – sztuką), jak i innych dziedzin życia, są twórczość i kreatywność. Warto zwrócić uwagę na związek między potencjałami kulturowym i kreatywnym w kontekście ich efektywnego wykorzystania. Potencjał kulturowy determinuje sposoby podejmowania decyzji, umożliwia atmosferę otwartości i wzajemnego zaufania, z kolei uruchomienie potencjału kreatywnego wpływa na rozwój społeczny i gospodarczy danego regionu. Nie-rozerwalny związek między kulturą i kreatywnością determinuje warunki powstania nowych, ale akceptowanych i uznawanych społecznie, rzeczy. Kreatywność jest bowiem wzmacniana tylko w otoczeniu sprzyjających relacji społecznych, natomiast podstawą kształtowania postaw społecznych jest tożsamość kulturowa społeczeństw.

² *Kapitał kariery – uwarunkowania, rozwój i adaptacja do zmian organizacyjnych oraz strukturalnych rynku pracy*, w: Z. Ratajczak, A. Bańka, E. Turska, *Współczesna psychologia pracy i organizacji*, Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego 2006, s. 59-117.

Rysunek 1. Elementy kreatywności opartej na kulturze

Źródło: *The Impact of Culture on Creativity*, KEA European Affairs 2009.

Ważnym elementem tożsamości kulturowej – traktowanej jako potencjał rozwojowy – są dziedziczone i utrwalane kulturowo normy, wartości i wzory zachowań. Dziedzictwo kulturowe stanowi źródło umożliwiające budowanie i utrwalanie wspólnej tożsamości, a także rozwijanie potencjału kreatywnego – jest kluczowym elementem tożsamości kulturowej. Rozumienie roli i znaczenia dziedzictwa kulturowego zmienia się dynamicznie pod wpływem przemian społecznych, kulturowych, ekonomicznych i technologicznych. Szybkie przeobrażenia ich krajobrazu kulturowego, nierzadko jego degradacja, to rezultat triumfu żywiołów rynku i równoczesnej słabości państwa, prywatyzacji i komercjalizacji przestrzeni publicznej. Dziedzictwo kulturowe stanowi zatem nie tylko przedmiot ochrony, ale i potencjał, który winien zostać wykorzystany dla obecnego i przyszłego rozwoju regionów. Obejmuje ono nie tylko materialne dobra kultury, ale naszą pamięć i tożsamość. Odzwierciedla

zarówno stosunek społeczeństwa do świata wartości, jak i sam proces reinterpretacji tych wartości. Warto zatem wskazać przewagi konkurencyjne, wynikające nie tylko z lepszej rozpoznawalności tożsamości kulturowej oraz wpływu dziedzictwa kulturowego na jakość życia mieszkańców. Dziedzictwo kulturowe to równocześnie fundament tożsamości: narodowej, regionalnej, lokalnej. Wykorzystanie i interpretacja dziedzictwa zasada się na świadomości dziedzictwa i społecznego dialogu wokół niego. Komunikacja, porozumienie i współpraca społeczna w tej strategicznej domenie ma fundamentalne znaczenie. Dzięki komunikacji poszerza się obszar rozumienia i interpretacji tożsamości kulturowej, a jej wartości podlegają (re)negocjacji. Z kolei badania Barro oraz R. Barro i X. Salla-i-Martina pokazują, że poziom kapitału ludzkiego jest istotnym czynnikiem wpływającym dodatnio nie tylko na poziom PKB, ale również na wzrost gospodarczy³. Jednak bezpośredni wątek kulturowy do teorii ekonomicznych wprowadzają prace M. Webera, V. Pareto, F. Braudela, I. Wallersteina. Warto więc zwrócić uwagę na kulturowy kontekst i konieczność redefinicji takich pojęć, jak bogactwo czy rozwój. Ważny w tym kontekście jest również postulat wprowadzenia nowych wskaźników zapewniających mierzalność zjawisk oraz ekonomiczne ujęcie kapitału społecznego. Współczesna ekonomistka francuska D. Meda mówi o konieczności brania pod uwagę społecznej użyteczności produktów i konsumpcji. Okazuje się bowiem, że pojęcie potrzeb jest zależne od czynników społeczno-kulturowych i jest wytwarzane w konkretnych warunkach społeczno-gospodarczo-politycznych. Wzrost gospodarczy wyrażany za pomocą PKB pozostawia poza dyskusją kwestie użyteczności, na które zwraca uwagę D. Meda, P. Bourdieu, J.K. Galbraith.

TRUDNOŚCI Z POMIAREM KULTUROWEJ TOŻSAMOŚCI I JEJ WPLYWU NA GOSPODARKE

Podstawową trudnością związaną z pomiarem kulturowego kontekstu zachowań gospodarczych jest to, że nie do końca wiadomo, co właściwie powinniśmy mierzyć. Praktycznie każde opracowanie dotyczące kulturowych uwarunkowań rozpoczyna się od przeglądu definicji kultury bądź tożsamości

³ R. Barro, *Determinants of Economic Growth: A Cross Country Empirical Study*, <http://nber.org/>, "NBER Working Paper" 1996, nr 5698; R. Barro, X. Salla-i-Martin, *Economic Growth*, London: The MIT Press, Cambridge Mass 2004 s. 423-440.

kulturowej i każdorazowo autorzy przedstawiają własne stanowisko, określając, co rozumieją poprzez ten termin. Różnice pomiędzy tymi podejściami są szeroko omawiane w wielu opracowaniach. Na potrzeby niniejszego opracowania warto stwierdzić, że poprzez tożsamość kulturową autorka rozumie zestaw nieformalnych wartości oraz norm etycznych wspólnych dla członków określonej grupy i umożliwiających im skuteczne współdziałanie w tworzeniu wartości dodanej⁴, przejawiający się zaufaniem, lojalnością, niską przestępczością, zmniejszeniem kosztów transakcyjnych oraz zwiększeniem efektywności gospodarczej (wzrostem wydajności pracy), a także pobudzeniem innowacji, edukacji oraz samoedukacji⁵.

Obszary zainteresowań badaczy tożsamości kulturowej są niezwykle szerokie, a badania prowadzone są przez przedstawicieli różnych nauk. Z jednej strony pozwala to na interdyscyplinarność dialogu i świadczy o możliwościach analitycznych prezentowanej teorii, lecz jednocześnie nie sprzyja ujednoczeniu konceptualizacji i operacjonalizacji tożsamości kulturowej. Co więcej, należy stwierdzić, że oddziaływanie tożsamości kulturowej na zachowania gospodarcze i miary wzrostu gospodarczego uzależnione są od kontekstu badania. Jest to z kolei przyczyną, dla czego tak trudne, a być może nawet niemożliwe jest przyjęcie jednej uniwersalnej definicji tożsamości kulturowej i jednocześnie zaproponowanie jednej metody pomiaru.

Ważnym zagadnieniem, wiążącym się z trudnościami opisanymi powyżej, jest problem związany z jego wartościowaniem. Pojęcie tożsamości kulturowej budzi emocje i oczekiwania, także jest wykorzystywane nie tylko w badaniach naukowych, ale również w dyskusjach politycznych, dziennikarskich. Jako takie najczęściej wiąże się z pozytywnymi konotacjami. M. Douglas zwraca uwagę, że „kultura jest dziewiczym obszarem, otaczaną powszechnym szacunkiem szufladą. Ekonomisci zbywają ją określeniem «gust», większość filozofów – ignoruje; zresztą – ich strata. Marksisci traktują ją jako ideologię lub nadbudowę. Psycholodzy unikają jej koncentrując się na badaniu dzieciństwa, historycy zaś naginają ją, jak im się żywnie podoba. Większość ludzi, a pracownicy biur podróży przede wszystkim, sądzi, że kultura jest ważna”⁶.

⁴ F. Fukuyama, *Kapitał społeczny*, w: *Kultura ma znaczenie*, red. L.E. Harrisson, S.P. Huntington, Poznań: Wydawnictwo Zysk i S-ka 2003, s. 169.

⁵ J. Sztaudinger, *Próby ekonometrycznego określenia wpływu kapitału społecznego na wzrost gospodarczy*, „Gospodarka Narodowa” 2003, nr 11, s. 11-12.

⁶ *Profile kultury*, w: *Badanie kultury. Elementy teorii antropologicznej*, red. M. Kempa, E. Nowicka, Warszawa: PWN 2005, s. 149.

Warto zauważyć, iż koncepcja tożsamości kulturowej stoi nieco w opozycji do egoistycznego *homo oeconomicus* i często odzwierciedla uznane społecznie wartości, wśród których można wyróżnić przede wszystkim normy wzajemności i inne normy sprzyjające współpracy, zaufaniu. Ponadto tożsamość kulturowa często jest traktowana jako „lekarstwo” na różnorodne problemy, w tym również te dotyczące gospodarki. Jednak należy podkreślić, że wiąże się zarówno z pozytywnymi, ale także negatywnymi skutkami zachowań gospodarczych. Może bowiem stanowić ogromną szansę rozwojową, ale również ograniczać i stanowić barierę w rozwoju. W literaturze można odnaleźć badania i analizy dotyczące relacji między kulturą a elementami życia społeczno-gospodarczego. Są wśród nich między innymi zarówno klasyczne analizy M. Webera, jak i D.S. Landesa, G. Hofstede, Ł. Sułkowskiego, A. Trompernaarsa i Ch. Hampden-Turnera, F. Fukuyamy, R. Housa, E. Bogalskiej-Martin, R. Ingelhart⁷. Należy także wspomnieć o randze, roli i znaczeniu praktycznym, jaką spełnia rozwój badań międzykulturowych i analizy oddziaływania kultury organizacyjnej na efektywność zachowań przedsiębiorstw na globalnym rynku. Warto jednak zauważyć, iż znaczącym problemem jest ograniczona liczba i zasięg powyższych badań, co więcej – efekt badań ilościowych (najbardziej cenionych przez ekonomistów) powoduje poważne uproszczenia, które nie obejmują holistycznego spojrzenia na sposób funkcjonowania systemów wartości, norm, komunikacji, a także aplikacji rozwiązań dla innych przypadków.

Kolejną kwestią godną uwagi jest fakt, iż trudno będzie zrozumieć otoczenie, w tym również otoczenie gospodarcze, dopóki nie znajdziemy zasad wskazujących, jak zachowywać się w przyjęty sposób oraz uzasadnimy swoje zachowania. Jest to podejście społecznie objaśniające, które polega na wyborze z całego pola kultury tych wierzeń, norm i wartości, które dadzą się wywieść działania jako jego usprawiedliwienie i uzasadnienie, a w których

⁷ M. Weber, *Gospodarka i społeczeństwo: zarys socjologii rozumiejącej*, Warszawa: PWN 2002; D.S. Landes, *Bogactwo i nędza narodów. Dlaczego jedni są tak bogaci, a inni tak ubodzy*, Warszawa: Muza 2000; G. Hofstede, G.J. Hofstede, *Kultury i organizacje*, Warszawa: PWE 2007; Ł. Sułkowski, *Kulturowa zmienność organizacji*, Warszawa: PWE 2002; Ch. Hampden-Turner, A. Trompernaars, *Siedem kultur kapitalizmu. USA, Japonia, Niemcy, Wielka Brytania, Szwecja, Holandia*, Warszawa: Dom Wydawniczy ABC 1998; F. Fukuyama, *Kapitał społeczny a droga do dobrobytu*, Warszawa–Wrocław: PWN 1997; E. Bogalska-Martin, *Wprowadzenie do teorii kulturowych uwarunkowań rozwoju gospodarczego*, w: *Ekonomia rozwoju*, red. R. Piasecki, Warszawa: PWE 2007, s. 248-266; R. Ingelhart, *Modernization and Postmodernization. Cultural, Economic and Political Change In 43 Societies*, New Jersey: Princeton University Press 1997.

autorka widzi czynniki konstytuujące swoistego rodzaju „kosmologię zachowań gospodarczych”.

Należy w tym miejscu również zauważyć, iż definiowanie tożsamości kulturowej, a w szczególności mierzenie efektów jej wpływu na zachowania gospodarcze łączy się z niebezpieczeństwem tautologii. Jeśli jako pośrednie wskaźniki tożsamości kulturowej uzna się jej pozytywne skutki, wówczas jedynym możliwym do uzyskania wynikiem badań empirycznych jest pozytywny związek tożsamości kulturowej z jej efektami. Drugą możliwą opcją jest neutralne potraktowanie tożsamości kulturowej, a tym samym odejście od wartościowania efektów jej oddziaływania na zachowania gospodarcze jednostek. Gospodarowanie więc jest procesem kulturowym i kognitywnym. Wydaje się zatem, że prawdopodobne są następujące rozwiązania:

– poszukiwanie jednego, uniwersalnego sposobu definiowania tożsamości kulturowej

– określenie, które spośród elementów systemu kulturowego tworzą tożsamość kulturową, które z kolei determinują kontekst badawczy, określając jego cele i podejmowane działania.

Należy jednak pamiętać, że dostosowanie konceptualizacji i operacjonalizacji tożsamości kulturowej do kontekstu badania jest pożądane, jednak wskaźniki jej nie mogą być selekcyonowane w sposób, który mógłby z góry przesądzić wyniki badania.

Wydaje się zatem, że kluczowego znaczenia nabiera konceptualizacja i odpowiedź na pytanie, czym jest tożsamość kulturowa. Podstawowa krytyka analiz dotyczących wpływu tożsamości kulturowej na zachowania gospodarcze często podnosi kwestię nieściśłości tego pojęcia, które uznawane jest za wysoce abstrakcyjne, a co się z tym wiąże niemierzalne. Mnogość definicji to zaledwie jeden z zarzutów. Problemem jest również możliwość różnej interpretacji danej definicji, co uwidacznia się zwłaszcza przy operacjonalizacji. Choć koncepcja tożsamości kulturowej jest intuicyjnie czytelna i atrakcyjna, w praktyce okazuje się złożona i trudna zarówno teoretycznie, jak i praktycznie. Ponadto tożsamość kulturowa nie jest obserwowalna w sposób bezpośredni, co powoduje jeszcze większe komplikacje przy doborze wskaźników. Następnym problemem dotyczy wielowymiarowości koncepcji tożsamości kulturowej, o której wcześniej już wspomiano. Wiąże się to potem z różnorodnością badań empirycznych i różnorodnością przy doborze wskaźników do jej określenia. Trudną do zbadania i nierozstrzygniętą kwestią są również interakcje zachodzące pomiędzy różnymi wymiarami tożsamości kulturowej, które są podstawą dla rozumienia tego pojęcia.

Warto zwrócić również uwagę na fakt, iż koncepcja tożsamości kulturowej może być badana na różnych poziomach analizy: jednostki, organizacji, społeczności lokalnej, całego społeczeństwa. Wydaje się jednak, że różne sposoby postrzegania tożsamości kulturowej odnoszą się do tego samego zjawiska. Często prowadzi to do nieściśłości i powoduje wiele błędów metodologicznych, zwłaszcza w trakcie procesu operacjonalizacji koncepcji tożsamości kulturowej. Kluczowe jest zatem precyzyjne określenie, do jakiego poziomu analizy odnoszą się używane wskaźniki i prowadzone badania. Podsumowując, należy stwierdzić, że problemy związane z operacjonalizacją tożsamości kulturowej są wynikiem braku zgody na ujednoczenie koncepcji tożsamości kulturowej. Ponadto wynikać mogą z niewłaściwego i niedostatecznego zrozumienia istoty tożsamości kulturowej. I wreszcie powodem może być fakt złożoności i niemierzalności w sposób bezpośredni natury tożsamości kulturowej i jej wpływu na zachowania gospodarcze. Interdyscyplinarność i intuicyjność koncepcji wykracza poza możliwości metod ilościowych, najchętniej stosowanych w ekonomii. Można włączyć w proces badawczy metody jakościowe, które doskonale mogą uzupełniać ilościowe, a przynajmniej mogą służyć lepszemu zrozumieniu tożsamości kulturowej i udoskonalać narzędzia do jej pomiaru.

BIBLIOGRAFIA

- Bańka A.: Kapitał kariery – uwarunkowania, rozwój i adaptacja do zmian organizacyjnych oraz strukturalnych rynku pracy, w: Z. Ratajczak, A. Bańka, E. Turska, *Współczesna psychologia pracy i organizacji*, Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, s. 59-117.
- Barro R.: Determinants of Economic Growth: A Cross Country Empirical Study, <http://nber.org/>, “NBER Working Paper” 1996, nr 5698.
- Barro R., Sala-i-Martin X.: *Economic Growth*, London: The MIT Press, Cambridge Mass 2004.
- Bogalska-Martin E.: Wprowadzenie do teorii kulturowych uwarunkowań rozwoju gospodarczego, w: *Ekonomia rozwoju*, red. R. Piasecki, Warszawa: PWE 2007, s.248-266.
- Douglas M.: Profile kultury, w: *Badanie kultury. Elementy teorii antropologicznej*, red. M. Kempa, E. Nowicka, Warszawa: PWN 2005, s. 149.
- Fukuyama F.: Kapitał społeczny a droga do dobrobytu, Warszawa–Wrocław: PWN 1997.
- Fukuyama F.: Kapitał społeczny, w: *Kultura ma znaczenie*, red. L.E. Harrison, S.P. Huntington, Poznań: Wydawnictwo Zysk i S-ka 2003, s. 169.
- Hampden-Turner Ch., Trompenaars A.: *Siedem kultur kapitalizmu*. USA, Japonia, Niemcy, Wielka Brytania, Szwecja, Holandia, Warszawa: Dom Wydawniczy ABC 1998.
- Hofstede G., Hofstede G.J.: *Kultury i organizacje*, Warszawa: PWE 2007.
- Huntington S.: *Kim jesteśmy? Wyzwania dla amerykańskiej tożsamości narodowej*, Kraków: Wyd. Znak 2007.

- Ingelhart R.: *Modernization and Postmodernization. Cultural, Economic and Political Change In 43 Societies*, New Jersey: Princeton University Press 1997.
- L and e m D.S.: *Bogactwo i nędza narodów. Dlaczego jedni są tak bogaci, a inni tak ubodzy*, Warszawa: Muza 2000.
- Su ł k o w s k i Ł.: *Kulturowa zmienność organizacji*, Warszawa: PWE 2002.
- Sz t a u d y n g e r J.: *Próby ekonometrycznego określenia wpływu kapitału społecznego na wzrost gospodarczy*, „Gospodarka Narodowa” 2003, nr 11, s. 11-12.
- We b e r M.: *Gospodarka i społeczeństwo: zarys socjologii rozumiejącej*, Warszawa: PWN 2002.

CULTURAL IDENTITY AND PROBLEMS WITH ITS OPERATIONALIZATION

S u m m a r y

This article analyses the difficulties with operationalizing the concept of cultural identity. This operationalization is necessary if one wants to research the impact of cultural identity on social behaviour, with a particular reference to economic behaviour. The article comprises two parts. The former focuses on the concept of cultural identity in the context of inheritance of cultural norms and behaviour patterns. The latter discusses problems in defining cultural identity and in defining empirical variables that can help research cultural identity. The paper does not provide a survey of the existing stock of empirical research of the topic. The abundance of such studies forces the author to confine herself to only signalling major problems relating to researching cultural identity.

Słowa kluczowe: tożsamość kulturowa, operacjonalizacja, konceptualizacja tożsamości kulturowej.

Key words: cultural identity, operationalization, conceptualization of cultural identity.

Translated by: Konrad Klimkowski